

Bergen kommune - Byrådsavdeling for kultur,
frivillighet og inkludering

Dato: 08.05.2023

Vår ref: 23/01628-10

Deres ref:

Bergen kirkelige fellesråd - Budsjettsøknad 2024 og økonomiplan 2024 - 2027

Vedlagt følger søknad fra Bergen kirkelige fellesråd vedrørende budsjett 2024 og økonomiplan 2024 – 2027.

Budsjettsøknaden ble vedtatt av Bergen kirkelige fellesråd i møte 3. mai 2023 (ref BKF-sak 16/23).

Side 2-4 er et sammendrag av budsjettsøknaden, side 5 – 20 gir flere detaljer om budsjettsøknaden, Bergen kirkelige fellesråd og beskrivelse av omsøkte tiltak.

Til drift søker vi om:

- Videreføring av rammetilskuddet for 2023
- Full kompensasjon for lønns- og prisvekst
- Videreføring av strømstøtteordningen
- Midler til nye tiltak

Til investering søker vi om:

- Rammetilskudd til kirkebygg og gravplass tilbake til 2022-nivå
- Videreføring av rammetilskuddet til middelalderkirker og Johanneskirken for 2023
- Full kompensasjon for lønns- og prisvekst

Når budsjettsøknaden for 2024 sendes Bergen kommune er usikkerheten langt større enn tidligere. Rammetilskuddene til investering både til kirkebygg og gravplass ble halvert i 2023, og Bergen kommune sin økonomiplan viderefører nedtrekket i hele planperioden (2023-2026). Reduserte investeringstilskudd medfører at viktige prosjekter ikke kan gjennomføres til planlagt tid, vedlikeholdsetterslepet øker, og nye etterspurte tiltak som navnedde minnelunder må utsettes på ubestemt tid (for konkrete eksempler - se budsjettsøknad side 14-15).

Høy lønns- og prisvekst og fortsatt høye strømpriser med etterskuddsvis søknad om strømstøtte forsterker usikkerheten. Planlagt aktivitetsnivå i planperioden forutsetter at årlige rammetilskudd oppjusteres tilsvarende faktisk lønn- og prisvekst.

Vi kommer tilbake med BKF sitt forslag til gravferdsavgifter for 2024, og vil gjerne vite hva som er frist for dette.

Med vennlig hilsen

Mette Svanes
kirkeverge

Mette Rogstad Heimli
økonomisjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Budsjettsøknad til Bergen kommune 2024

Kopi til:
Bergen kommune - Byrådsavdeling for
kultur, frivillighet og inkludering, Sølve Sætre
Bergen kommune - Byrådsavdeling for
kultur, frivillighet og inkludering, Vidar
Grønsberg

Bergen kommune, Harm-Christian Tolden

Postboks 7700

5020 BERGEN

Mottakere:
Bergen kommune - Byrådsavdeling for
kultur, frivillighet og inkludering

BUDSJETT 2024
OG
ØKONOMIPLAN 2024-2027

SØKNAD
FRA
Bergen kirkelige fellesråd

DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

ÅPEN | FRIMODIG | TROVERDIG

Mer himmel på jord

Sammendrag

Kirken i Bergen er synlig og til stede i lokalmiljøene både til hverdag og fest, i sorg og glede. Viktige livshendelser som dåp, konfirmasjon, vielser og gravferder skaper minner og rammer rundt menneskers liv.

Kirkene blir brukt hele uken, som gudshus, kulturhus, seremonirom og sosialt møtested, og menighetene tilbyr et rikt utvalg av aktiviteter for barn og voksne i alle aldre - her nevnes et utvalg:

- 98 kor med nærmere 2.400 deltakere og 8 åpne barnehager
- Hverdagsmiddag, vegetarmiddag og fredagstaco
- Ungdomsklubb, nattkafè og klubb for ungdom og unge voksne med utviklingshemming
- Strikkekafè, språkkafe, seniortreff og malekurs for flyktninger
- Trosopplæringstiltak for barn og ungdom, bibelgrupper og bibeltimer
- Drop-in-dåp og åpne kirker
- Tilbud om livssyns åpne sorggrupper for barn og matkasseutdeling til sårbare grupper

I 2022 bevilget bystyret midler til to nye diakonistillinger. Dette har gitt oss mulighet til å satse på ungdomsdiakoni, og i et puslespill med egne ressurser har vi nå etablert 4 ungdomsdiakon-stillinger som driver samtaletilbudet «13-20» for ungdom i alderen 13-20 år. To stillinger i Bergen vest og to i Åsane bydel.

I uke 11 og 12 2023 ble det gjennomført telling av deltakere på alle aktiviteter og arrangement i menighetene våre. Mer enn 27.000 personer deltok på ulike aktiviteter disse to ukene. Dette styrker livskvaliteten til veldig mange mennesker. I tillegg til våre ca 170 ansatte bidrar mer enn 3.200 frivillige til gjennomføring og tilrettelegging.

Kirken i Bergen er en av byens største kulturaktører. Med 34 kirkebygg som kulturarenaer og over 30 ansatte kulturarbeidere (kantorer og organister), skaper vi kulturopplevelser som beriker og stimulerer livene til hele byens befolkning. Vi jobber aktivt for å få flere kunstuttrykk inn i flere kirker.

Kirkebyggene er både kulturminner og symbolbygg og fremstår som landemerker og symbol på lokal identitet og tilhørighet. På samme måte representerer gravplassene varige og vakre omgivelser for sorg, minner og ettertanke.

Bergen kirkelige fellesråd (BKF) jobber kontinuerlig for at både kirkebygg og gravplasser skal fremstå som verdige og vakre elementer i lokalmiljøene. Systematisk arbeid med tilstandsanalyser for både kirkebygg og gravplasser synliggjør at vedlikeholdsetterslepet er stort.

BKF er gravplassmyndighet i Bergen kommune, og utøver oppgaven på vegne av alle innbyggere, med respekt for alle og tilrettelegging for ulike tros- og livssyn. Tjenestene som leveres til brukerne er grunnleggende oppgaver i samfunnet.

Miljø- og klimautfordringene angår oss alle, og BKF arbeider i tråd med FNs bærekraftsmål.

Kirken i Bergen kan og vil være en viktig aktør i å bidra til gode liv og trygge lokalsamfunn, preget av toleranse, fellesskap og tilhørighet, og på denne måten motvirke ensomhet og utenforskap, og fremme mangfold og inkludering.

Budsjett 2024, økonomiplan 2024 – 2027 Søknad fra Bergen kirkelige fellelråd

Bergen kommune har gjennom sine rammebevilgninger til både drift og investering bidratt til forutsigbarhet og stabile økonomiske rammebetingelser for BKF sin virksomhet. I tillegg er det bevilget ekstra investeringsmidler til øremerkede prosjekter.

Når budsjettsøknaden for 2024 sendes Bergen kommune er usikkerheten langt større enn tidligere. Rammetilskuddene til investering både til kirkebygg og gravplass ble halvert i 2023, og Bergen kommune sin økonomiplan viderefører nedtrekket i hele planperioden (2023-2026). Reduserte investeringstilskudd medfører at viktige prosjekter ikke kan gjennomføres til planlagt tid, vedlikeholdsetterslepet øker, og nye etterspurte tiltak som navned minnelunder må utsettes på ubestemt tid.

Høy lønns- og prisvekst og fortsatt høye strømpriser med etterskuddsvis søknad om strømstøtte forsterker usikkerheten.

Søknaden fra Bergen kirkelig fellelråd bygger på

- Bergen kommune sin «Handlings- og økonomiplan 2023 – 2026 / Budsjett 2023»
- Byrådets politiske plattform
- Gravferdsplan for Bergen kommune vedtatt i juni 2018
- Ungdomsplan for Bergen kommune, vedtatt 26.10.22
- Økonomiplan for Bergen kirkelige fellelråd for perioden 2024 – 2027, vedtatt av fellelrådet 08.03.23
- BKF's Verdi- og måldokument 2023/2024, vedtatt av fellelrådet 14.12.22. Klima- og miljøfokus (FNs bærekraftsmål, Grønn strategi i Bergen kommune og BKF sin Miljøfyrtårnsertifisering)

Drift

For 2024 søker BKF om videreføring av driftsrammen for 2023, full kompensasjon for lønns- og prisvekst, videreføring av strømstøtteordning ved vedvarende høye strømpriser og nye tiltak slik det fremgår av tabellen under (alle tall i hele 1.000 kroner):

DRIFTSRAMME FUNKSJON 390 DEN NORSKE KIRKE

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
Rammetilskudd ihht økonomiplan					
Kirkelig administrasjon	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40
Kirker og menigheter	105,00	105,00	105,00	105,00	105,00
Sum rammetilskudd	123,40	123,40	123,40	123,40	123,40
Nye tiltak					
Diakoni - Kirkens omsorgsarbeid		1,70	3,40	5,10	6,80
Musikk i eldreomsorgen		0,85	0,85	0,85	0,85
Drift av Sædalen kirke/nærkirke		0,30	0,60	0,60	0,60
Verdibevarende vedlikehold kirkebygg		1,00	2,00	3,00	4,00
Strømstøtte - videreføre dagens ordning		Beregnes etter faktisk forbruk/strømpris			
Sum nye tiltak	-	3,85	6,85	9,55	12,25
SUM FUNKSJON 390 DEN NORSKE KIRKE	123,40	127,25	130,25	132,95	135,65

DRIFTSRAMME FUNKSJON 393 GRAVPLASSER, SEREMONIROM OG KREMATORIER

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
Rammetilskudd ihht økonomiplan, inkl økt tilskudd til drift av nye felt på gravplassene (1 million kroner pr år)	58,60	59,60	60,60	61,60	62,60
Nye tiltak					
Inntektsbortfall ved fri grav til alle		0,60	1,20	1,80	2,40
Overgang til fosilfritt krematorium-økte driftsutgifter		0,20	0,20	0,20	0,20
Sum nye tiltak	-	0,80	1,40	2,00	2,60
SUM FUNKSJON 393 GRAVPLASSER, SEREMONIROM OG KREMATORIER	58,60	60,40	62,00	63,60	65,20

Investering

For 2024 søker BKF om videreføring av investeringsrammen for 2023, justering av rammetilskudd til kirkebygg og gravplass tilbake til 2022-nivå og full kompensasjon for lønns- og prisvekst (alle tall i hele 1.000 kroner):

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
KIRKE					
Rammetilskudd	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
Rammetilskudd tilbake til 2022-nivå		13,5	13,5	13,5	13,5
ENØK-pakke	13,0				
Rammetilskudd rehabilitering Johanneskirken	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Sum rammetilskudd Kirke	38,1	38,6	38,6	38,6	38,6
MIDDELALDERKIRKER					
Rammetilskudd middelalderkirker	20,9	20,9	20,9	20,9	20,9
GRAVPLASSER, SEREMOINIROM OG KREMATORIUM					
Rammetilskudd	25,8	28,1	30,2	32,4	34,5
Rammetilskudd tilbake til 2022-nivå		28,1	30,2	32,4	34,5
ENØK-pakke	2,0				
Sum rammetilskudd Gravplasser, seremonirom og krematorium	27,8	56,2	60,4	64,8	69,0
Sum investeringsmidler	86,8	115,7	119,9	124,3	128,5

Om nedtrekk i rammetilskuddene videreføres vil det bli behov for å søke tilskudd til flere enkelttiltak/prosjekter.

For flere detaljer om budsjettsøknaden, Bergen kirkelige fellesråd og beskrivelse av omsøkte tiltak, vennligst se vedlegg.

Budsjett 2024, økonomiplan 2024 – 2027

Vedlegg til budsjettsøknad fra Bergen kirkelige fellesråd

Om Bergen kirkelige fellesråd

Bergen kirkelige fellesråd er arbeidsgiver for de fleste ansatte i menighetene i Bergen, samt ansatte i kirkevergens administrasjon inkl. gravplassmyndigheten, totalt ca 170 ansatte /150 årsverk.

BKF mottar tilskudd fra Den norske kirke og menighetene i Bergen som finansierer ca 40 årsverk. Noen menigheter lønner i tillegg egne ansatte blant annet knyttet til åpne barnehager, kor og andre aktiviteter.

I tillegg legges det ned en betydelig arbeidsinnsats av et stort antall frivillige medarbeidere (ca 3.200 i 2022) som gjennom arbeidsinnsats og engasjement er viktige bidragsyttere inn i menighetenes mange aktiviteter.

Menighetene i Bergen har en betydelig egeninntjening. I 2022 ble det gjennom ulike innsamlingstiltak i menighetene (offer, givertjeneste og andre innsamlinger) samlet inn mer enn 10 millioner kroner. I tillegg kommer inntekter fra brukerbetaling, billettinntekter, utleievirksomhet og ulike offentlige og private tilskuddsordninger.

Akasia AS

BKF kjøper driftstjenester innenfor kirkebygg- og gravplassdrift fra Akasia kirke og gravplass AS (AKG). I tillegg leverer AKG etter avtale pr prosjekt tjenester inn i investeringsprosjektene på kirkebygg og gravplass.

AKG er datterselskap av Akasia AS og drives etter regelverket om utvidet egenregi. AKG har ikke anledning til å dele ut utbytte eller gi konsernbidrag, og er underlagt regelverket for offentlige anskaffelser.

Fellesrådet utøver sin myndighet som eier gjennom generalforsamling og jevnlig eiermøter. Kirkevergen utpeker en av representantene i styret. Fellesrådet vedtok revidert eiermelding 3. mai 2023.

Eiermeldingen skal:

- Gi en oversikt over BKF's eierinteresser.
- Redegjøre for hvordan BKF's skal opptre som eier.
- Tydeliggjøre formål og forventninger til selskapene BKF har eierinteresser i.
- Være et dokument som gir våre samarbeidspartnere både i kommune, kirke og andre, innsyn i fellesrådets eierskap.

Verdi- og måldokument for 2023 - 2024

Fellesrådet vedtar hvert år verdi- og måldokument for kommende års arbeid.

[Verdi- og måldokument for 2023 – 2024](#) ble vedtatt 14.12.22. Her gjengis noen hovedpunkter:

Overordnede mål

1. Kirken skal være tilgjengelig og synlig i by- og lokalsamfunn

- Kirkebyggene skal forvaltes og vedlikeholdes som viktige kulturminner og identitetsmarkører. De skal så langt som mulig tilgjengeliggjøres for bruk av flest mulig gjennom hele uken.
- Gravplassene skal opparbeides og vedlikeholdes med parkmessig standard, og fremstå som verdige grøntområder.
- Det skal være lett å komme i kontakt med BKF og menighetene, bl.a. gjennom Kirketorget
- BKF skal kommunisere godt med sine samarbeidsparter og omgivelser. Det skal være enkelt å finne informasjon om kirken på oppdaterte nettsider og via sosiale medier.
- Kirken skal være mer synlig til stede «der folk er», f.eks. på kjøpesentre, kulturarenaer, mm.
- Kirkens hus i Marken 34 skal videreutvikles som symbol og synlig møteplass.

2. Kirken skal ha gode relasjoner internt og eksternt

- BKF vil videreutvikle den gode relasjonen til Bergen kommune gjennom møter, politiske seminarer og involvering i aktuelle aktiviteter.
- BKF vil ivareta et godt samarbeid med prostene og bispedømmekontoret, og bidra til en god relasjon til ny biskop i Bjørgvin. Vi er én kirke med ett oppdrag.
- BKF skal gjennom samarbeid bidra til å utvikle kirken regionalt og nasjonalt, og være en ressurs for andre fellesråd som trenger vår kompetanse.
- BKF vil utvikle tettere samarbeid med andre aktører innen diakoni, som f.eks. bymisjon, kirkens SOS, Samarbeidsrådet for Tros- og livssyn og andre lokale aktører.
- BKF vil bidra til tett samarbeid mellom administrasjon og folkevalgte, og mellom menighetsrådene.
- BKF skal være en god arbeidsgiver for sine ansatte og vi vil fremme en organisasjonskultur som er åpen, frimodig og troverdig.

3. Kirken skal være inkluderende og åpen

- Kirken skal tilby fellesskap og omsorg (diakoni) til mennesker i ulike livssituasjoner og med ulike forutsetninger og tilgang på ressurser.
- Kirken skal være en kulturaktør som tilbyr aktiviteter og opplevelser med stor variasjon i uttrykk og innhold.
- Kirken skal tilby fellesskap og tilhørighet for troende, og vil fortsette satsingen på å rekruttere medlemmer gjennom dåp.
- BKF vil videreutvikle satsingen på frivillighet gjennom utvikling av «verktøykassen» og tilbud om bistand til menighetene.
- BKF vil arbeide for at flere kirker kan holdes mer åpne.
- Kirken skal legge til rette for verdige seremonier i livets viktigste faser; fødsel/dåp, konfirmasjon, vielser og død/grav.

4. Kirken skal være oppdatert og effektiv

- BKF vil bidra til at kirken får felles, effektive digitale verktøy, system og rutiner, og vil være en pådriver i å ta i bruk nye løsninger.
- Kirken har knapphet på ressurser, og BKF vil bidra til bærekraftig økonomistyring gjennom effektivisering og innføring av nye løsninger/systemer.

- BKF vil arbeide for økte ressurser til diakonalt arbeid, bl.a. gjennom forsterket satsing på fast givertjeneste
- BKF vil ivareta soknene (eierne) sine interesser overfor Akasia gjennom tett samarbeid og god eieroppfølging.

5. Kirken tar klimautfordringene på alvor og skal jobbe aktivt med FN's bærekraftsmål

- BKF vil bidra til energisparing og miljø- og klimavennlige løsninger i byggforvaltning, gravplasstell, mm.
- Kirken har et særlig ansvar for skaperverket og medmennesker, og vil jobbe med følgende bærekraftsmål:
 - 3 – god helse og livskvalitet – Gjennom diakonalt arbeid gi omsorg og bidra til fellesskap og inkludering
 - 11 - bærekraftige byer og tettsteder – Forvalte identitetsskapende kirkebygg og gravplasser, og skape møteplasser lokalt som bidrar til bedre levekår og livskvalitet.
 - 16 – fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner – Gjennom trosopplæring, dialog og økumenisk arbeid bidra til forsoning og fred.
 - 14 og 15 - Livet under vann og på land – Bidra gjennom holdningsskapende arbeid og konkrete tiltak.

Strategisk fokus 2023-2024

Ved inngangen til 2023 vil mange hevde at pandemien er over og aktivitetene tilbake til «normalen». Vi vet jo likevel at mange kjenner på ettervirkningen etter to år med mer og mindre «nedstengning». I tillegg opplever vi krig i Europa (Ukraina) og vi står i en alvorlig klimakrise. I denne situasjonen registreres en økning i bruk av psykisk helsetjeneste hos barn og unge, og vi frykter at dette kan gi langvarige konsekvenser. Ensomhet og utenforskap er forsterket og kontakter er brutt.

Etter at mange aktiviteter har vært stengt ned i lange perioder de siste årene, er det utfordrende for mange menigheter å få i gang aktiviteter og tilbud lokalt. Mange mennesker har endret vaner og rutiner, noen har funnet nye interesser og andre har funnet glede i å ha mindre aktiviteter og forpliktelser i hverdagen. Derfor kan det være nødvendig å fornye kirkens tilbud og jobbe mer med synlighet. I tillegg må kanskje nye frivillige engasjeres for å betjene tilbudene.

Over flere år har det vært en trend at medlemstallene til Den norske kirke synker fra år til år (i prosent av befolkningen). Det er dåpstallene som direkte påvirker medlemstallet i riktig retning og det er derfor veldig viktig å satse på dåp. Men for at folk skal velge dåp – og andre aktiviteter og tilbud innenfor kirken – må de få kjennskap til hva som skjer i kirken. Her må vi tenke nytt når det gjelder kommunikasjon og synlighet, spesielt for å få oppmerksomhet fra unge.

Satsingsområder 2023-2024

Med denne bakgrunnen bør BKF fokusere særskilt på å styrke kirkens omsorgsarbeid/diakoni, rekruttering og oppfølging av frivillige medarbeidere. I tillegg må vi jobbe med å gjøre kirken og våre aktiviteter mer synlige for beslutningstakere og folk flest, og i særdeleshet unge mennesker.

Diakoni – fordi det er gjennom kirkens diakonale omsorgsarbeid at vi kommer i kontakt med sårbare grupper og kan tilby fellesskap og aktiviteter. På den måten kan vi motvirke utenforskap og ensomhet og skape tilhørighet og trygghet.

Frivillighet - fordi frivilligheten er en døråpner til fellesskapene våre, der mennesker kan delta med seg selv og bety noe for andre. Frivilligheten er en arena for læring og mestring som motvirker ensomhet og utenforskap. Den mobiliserer til deltakelse i samfunnet og er en viktig mekanisme for et aktivt og levende demokrati. I tillegg bidrar frivillige med et stort omfang av arbeid, slik at kirken kan være mer for flere, både individuelt og i samfunnet.

Synlighet – fordi det er avgjørende for rekruttering til deltakelse og medlemskap og til å velge kirkelig dåp, konfirmasjon, vielse mm. Vi må jobbe med nye digitale verktøy og plattformer for å gjøre kirken og kirkens budskap kjent for flere.

Byrådets politiske plattform

Byrådet i Bergen kommune som tiltrådte høsten 2019 har på flere områder nevnt kirkens arbeid. Det foreslås for eksempel en destinasjonsavgift for cruiseturister som blant annet skal gå til vedlikehold av middelalderkirker og andre severdigheter i Bergen. Under kulturkapittelet står det at byrådet også vil støtte kulturaktiviteter i regi av Den norske kirke.

Plattformen har et eget kapittel for tros- og livssyn, og under følger to utdrag fra dette kapittelet:

«Byrådet vil derfor videreføre støtten til *Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Bergen* og sikre gode rammebetingelser for Bergen kirkelige fellestråd. Byrådet vil sikre diakoner i alle menigheter gjennom å finansiere minimum to nye diakonstillinger hvert år i bystyreperioden».

«Byrådet vil også gi mulighet til samtaler med sykehjemsprest, religiøse ledere eller andre livssynsledere i livets slutfase. Byrådet vil videreføre ordningen med fritak fra eiendomsskatt for ideelle organisasjoner, samt sikre tilstrekkelig areal til gravplasser i Bergen for kiste- og urnegraver. Byrådet vil sikre ivaretagelse av kirkebygg og middelalderkirkene i Bergen og vil derfor videreføre støtten til ny kirke i Sædalen og gjennomføre byggingen av ny kirke på Haukås, samt arbeide for bedre statlige tilskuddsordninger for å ta vare på middelalderkirkene».

Kirken og kommunen

Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven, 2021) erstatter kirkeloven fra 1996. Formålet med loven er å understøtte tros- og livssynssamfunn jfr. §1. Den nye loven revitaliserer og tilpasser eldre lovverk til nåtiden, og den gir gode rammer for en bærekraftig fremtid, der tros- og livssyn åpent har en sentral og naturlig plass i samfunnet.

Loven viderefører den tidligere modellen for finansiering av Den norske kirke (Dnk), ved at staten finansierer prestatetjenesten og kommunen den øvrige virksomheten jfr. §14:

«Kommunen gir tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger, herunder kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og tilstrekkelig administrativ hjelp. Kommunens tilskudd gis etter budsjettforslag fra soknet. I budsjettforslaget skal også tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk inngå.»

BKF er gravplassmyndighet for Bergen kommune, og Gravplassloven gir føringer for vårt arbeid, og for kommunens ansvar, jfr. §3:

«Gravplassmyndigheten har ansvar for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser. Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjettforslag fra soknet. Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd.»

Vi står derfor i et nært forhold til Bergen kommune, og vi har sammenfallende mål om å gi gode tilbud til byens innbyggere i alle livets faser, fra vugge til grav.

Gravferdsplan for Bergen kommune 2018 – 2028 – Verdig gravferd for alle

Planen skal sikre innbyggerne i Bergen en verdig gravferd og hovedprinsippet er at alle skal få grav i den bydelen de bor / ønsker.

Bergen kirkelige fellesråd er svært glad for at Bergen kommune fram til 2022 har fulgt opp intensjonen i gravferdsplanen med økte bevilgninger. Når bevilgningene til investeringsprosjekter fra 2023 er halvert blir det svært utfordrende å følge opp intensjonen i planen, og enkelte tiltak må utgå eller endres.

Gravferdsplanen har en 10 års horisont for utbygging av gravplasser. I 2022 ble det foretatt en ny gjennomgang av behov for graver. Vi ser at flere bydeler mangler navnet minnelund og i Ytrebygda er det ingen graver. Vi kan dermed ikke oppfylle gravferdsplanens hovedprinsipp om at alle skal få grav i den bydelen de bor / ønsker. Vi ser også at det har skjedd en vesentlig endring i gravleggingspraksis. Hele 9,3 % valgte grav i navnet minnelund i 2021, og kremasjonsandelen er økt til 77 %. I 2022 valgte 8,1% grav i navnet minnelund. Tall for kremasjonsandel i 2022 vil foreligge når budsjettsøknaden sendes Bergen kommune.

Planen foreslår endring av avgiftspolitik, ved at alle skal få fri grav, også når en gjenbruker en allerede festet grav til ny gravlegging. Dette er en avgift det er stor motstand mot i befolkningen, og den bidrar til å øke behovet for gravplassareal. Bergen kommune har foreløpig ikke funnet å kunne prioritere tiltaket med økte bevilgninger for å kompensere for inntektsbortfallet (beregnet til kr 600.000 pr år i 5 år).

Ungdomsplan for Bergen kommune

Høsten 2022 vedtok bystyret Bergens første [Ungdomsplan - God ungdomstid i Bergen](#).

Dette er en god plan som gir innsikt i unges behov slik de selv beskriver det. I kap. 2.5. om trivsel, livskvalitet - og fremtid heter det:

«Ungdommene ønsker seg voksne som er flinke med ungdom, er gode å snakke med og som skaper trygghet når de møtes. Viktig for ungdommene at de vet hvem de voksne er og at de kan stole på dem.

Ungdom sier: Ungdom er mest opptatt av at når de ønsker tilbud eller trenger bistand, vil de ha det fra trygge og tilgjengelige voksne som er der ungdom er og

som tar ungdom på alvor og som har kompetanse på ungdom og de utfordringene de kan ha. De er ikke opptatt av hvor tjenester, tiltak og tilbud kommer fra eller hva som skjer "bak sceneteppet" hos de som tilbyr aktiviteter og tjenester.»

Klima, miljø og bærekraft

Kirken har et særlig ansvar for skaperverket og medmenneskene og vil jobbe med følgende bærekraftsmål:

- 3 - God helse og livskvalitet
- 11 - Bærekraftige byer og tettsteder
- 16 - Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner
- 14 og 15 – Livet under vann og på land

Bergen kirkelige fellesråd er sertifisert som Miljøfyrtårn. Som forvalter av kirkebygg og gravplasser skal vi være et godt forbilde for både innbyggere, virksomheter og andre fellesråd. Miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging, og i tråd med Bergen kommune sin grønne strategi.

Søknad om driftsmidler

For 2024 søker BKF om videreføring av driftsrammen for 2023 slik det fremgår av kommunens økonomiplan, full kompensasjon for lønns- og prisvekst, videreføring av strømstøtteordning ved vedvarende høye strømpriser og nye tiltak slik det fremgår av tabellen under (alle tall i hele 1.000 kroner):

DRIFTSRAMME FUNKSJON 390 DEN NORSKE KIRKE

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
Rammetilskudd ihht økonomiplan					
Kirkelig administrasjon	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40
Kirker og menigheter	105,00	105,00	105,00	105,00	105,00
Sum rammetilskudd	123,40	123,40	123,40	123,40	123,40
Nye tiltak					
Diakoni - Kirkens omsorgsarbeid		1,70	3,40	5,10	6,80
Musikk i eldreomsorgen		0,85	0,85	0,85	0,85
Drift av Sædalen kirke/nærkirke		0,30	0,60	0,60	0,60
Verdibevarende vedlikehold kirkebygg		1,00	2,00	3,00	4,00
Strømstøtte - videreføre dagens ordning		Beregnes etter faktisk forbruk/strømpris			
Sum nye tiltak	-	3,85	6,85	9,55	12,25
SUM FUNKSJON 390 DEN NORSKE KIRKE	123,40	127,25	130,25	132,95	135,65

Kirkeliv, kultur og diakoni

Mer enn halvparten av menighetene melder om ressursknapphet og for få ansatte. Dette begrenser utvikling og vekst i tilbudene lokalt i bydelene. Det er likevel en omfattende tjenesteproduksjon. Hverdagskirken med aktivitet fra mandag til søndag, har kontakt med over 13.500 mennesker hver uke. Dette styrker livskvaliteten til veldig mange mennesker.

Område	Området inneholder	2019	2020*)	2021*)	2022
Konserter og Kulturarrangement (deltakere)	Antall individer til stede på arrangement	78 600	12 000	24 642	75 511
Konserter og Kulturarrangement (antall arrangement)	Konserter, festivaler, utstillinger, kulturkvelder	870		50	856
Antall kor		90	74	93	98
Antall medlemmer kor		2 000	1 580	ca 1600	2 394
Diakonale - sosiale tiltak		2 500	2 641	3 571	3 143
Antall frivillige	Antall unike frivillige	3 500	2 753	3 296	3 203

Diakoni – satsing på ungdom

Kirkens omsorgsarbeid gjør en forskjell for byens innbyggere.

Kirken har alltid jobbet for å bygge gode fellesskap og gi omsorg for enkeltmennesker. Vi bidrar til trygge lokalsamfunn og gir rom for inkludering og integrering. Vårt diakonale arbeid gir resultater, og i 2022 ble det registrert 3.143 diakonale og sosiale tiltak og 3.203 frivillige. Vi sikrer tilbud som byen trenger og som hindrer utenforskap og radikaliserings.

I våre 25 menigheter har vi nå 16 årsverk innen diakoni. Finansieringen av disse stillingene er et spleiselag hvor ca. 9 årsverk finansieres av Bergen kommunen og ca. 7 årsverk finansieres av innsamlede midler i menighetene og fra Den norske kirke. Midler fra kommunen blir godt forvaltet og utløser egenfinansiering og stor frivillighet.

I 2022 bevilget bystyret midler til to nye stillinger. Det er med glede vi kan fortelle at dette har gitt oss mulighet til å satse på ungdomsdiakoni, og i et puslespill med egne ressurser har vi nå etablert 4 ungdomsdiakon-stillinger som driver samtaletilbudet «13-20» for ungdom i alderen 13-20 år. To stillinger i Bergen vest og to i Åsane bydel.

13-20 er for alle ungdommer uavhengig av livssyn, kulturell bakgrunn, politisk ståsted og seksuell identitet. I 13-20 ønsker vi å være medvandrere for ungdom. Det innebærer å gå ved siden av, i ungdommens tempo, og sammen reflektere over ungdommens ulike valg og muligheter. I bydelene i Bergen samarbeider vi med skoler, helsesykepleiere, politi, barnevern, næringsliv, menigheter, BUP, Utekontakten, Kulturkontoret og Forandringshuset, med flere.

Helseundersøkelser viser at det er et stort behov for å styrke arbeid blant unge. Dette er forsterket under pandemien. Vi vil derfor fortsette vår satsning på ungdomsdiakoni og ønsker å bygge dette ut i flere bydeler. I takt med utbygginger i bydelene ser vi et stort behov blant unge i Sandsli-, Kokstad- og Lagunenområdet.

- *I tråd med byrådets politiske plattform ber vi om midler til to nye stillinger pr år til diakoni i planperioden. Vi vil raskt kunne etablere nye stillinger til direkte hjelp for byens befolkning.*

Musikk i eldreomsorgen:

Forskning og helseundersøkelser viser at musikk har stor positiv påvirkningskraft på helse og livskvalitet. Vi kan også nevne erfaringene med demenskor som har blitt vist på NRK, og kommunens satsning på «syngende kommuner.» I 2019

gjennomførte vi en kartlegging som viste at det ble gjennomført 1089 samlinger på 50 ulike institusjoner i løpet av året. Dette er samlinger med prest eller diakon på sykehjem, eldrecenter, omsorgssenter, serviceboliger og dagsenter o.l. Våre musikere deltok på ca. halvparten av disse samlingene hvor de primært spilte til allsang.

Vi har i 2022 ansatt en kantor som også er utdannet musikkterapeut, og vi har et samarbeid med Griegakademiet om musikkterapi. Med vår musikkterapeut kan kirken tilby praksisplasser til Griegakademiets studenter. Intensjonen er å kople musikk og diakoni enda tettere sammen.

- *For å styrke og videreutvikle kirkens musikk i eldreomsorgen ber vi derfor om midler tilsvarende en stilling i 2024*

Drift av Sædalen kirke

Første spadetak på tomten for ny kirke i Sædalen ble tatt i april 2023. Kirken forventes ferdigstilt høsten 2024.

- *Som direkte driftskonsekvens av investeringen i nytt kirkebygg søker vi om resterende driftsmidler til Sædalen kirke når denne er ferdig, fordelt med 0,3 millioner kroner i 2024 og tilsvarende beløp i 2025.*

Avhengig av hvor langt arbeidet med Haukås kirke er kommet kan det være aktuelt å legge inn søknad om driftsmidler til denne kirken mot slutten av planperioden (tas inn i økonomiplanen når tidsplanen er mer avklart).

Kirkebygg

Kirkebyggene er viktige signalbygg, både for lokalsamfunnet og storsamfunnet. Samtidig som de er hellige gudshus, ser vi på hvordan vi kan tilrettelegge for at menighetsrådene kan få til en utvidet bruk av den enkelte kirke.

Verdibevarende vedlikehold

BKF arbeider systematisk med å ta igjen mange års etterslep på vedlikeholdet av kirkene våre, og etter hvert som nye kirker rehabiliteres er det viktig at vi har nok midler til verdibevarende vedlikehold slik at kirkene ikke forfaller på nytt. Vi ønsker på samme måte som Bergen kommune å bruke Holte Byggsafe FDV-nøkkel for beregning av nødvendige vedlikeholdskostnader. En opptrapping av vedlikeholdsmidlene med 1 million kroner pr år vil være et godt bidrag for å bevare verdien på kirkebyggene fellesrådet forvalter.

- *BKF har søkt om driftsmidler til verdibevarende vedlikehold helt siden rammefinansieringen ble innført i 2012, med 1 million kroner pr år i planperioden. Søknadene er foreløpig ikke imøtekommet, men behovet er uendret*

Energikostnader

BKF arbeider systematisk med energisparetiltak, klimainvesteringsmidlene for 2023 gir oss muligheter til effektive tiltak for å redusere strømforbruk i en del kirker. Samtidig er det noe begrenset hva vi får lov til å gjøre med de kulturminneverdige gamle byggene.

- *Vi forventer at de høye strømprisene vi vedvare langt inn i planperioden. Det er avgjørende at den etablert strømstøtteordning videreføres så lenge prisnivået langt overstiger «normalpris».*

DRIFTSRAMME FUNKSJON 393 GRAVPLASSER, SEREMONIROM OG KREMATORIER

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
Rammetilskudd ihht økonomiplan, inkl økt tilskudd til drift av nye felt på gravplassene (1 million kroner pr år)	58,60	59,60	60,60	61,60	62,60
Nye tiltak					
Inntektsbortfall ved fri grav til alle		0,60	1,20	1,80	2,40
Overgang til fossilfritt krematorium-økte driftsutgifter		0,20	0,20	0,20	0,20
Sum nye tiltak	-	0,80	1,40	2,00	2,60
SUM FUNKSJON 393 GRAVPLASSER, SEREMONIROM OG KREMATORIER	58,60	60,40	62,00	63,60	65,20

BKF har ansvar for gravplassmyndigheten i Bergen og utøver oppgaven på vegne av alle innbyggere. Tilbudet av gravferdstjenester skal speile bergensernes behov og livssynsmangfoldet i byen. Det skal legges til rette for alternative gravleggingsformer, og gravplasser og bygninger på gravplassene skal forvaltes med orden og verdighet. Gravplassene skal ha en parkmessig standard og det skal være graver tilgjengelig for minst 3 % av befolkningen.

Drift av gravplasser

Etter planen skal Fyllingsdalen gravplass utvides med 7,7 daa i 2024, og det etableres nye navnedde minnelunder. Dette, sammen med klimapåvirkninger og generell slitasje, gir et økt driftsbehov på gravplassene.

Det er behov for å legge til rette for ulike tros- og livssynssamfunn sine ønsker i forbindelse med gravferd. Vi opplever også at brukerne av gravplassene har høye forventninger til standarden på gravplassene, blant annet til frekvens og kvalitet på slåtten, tilstand på veier og trapper, belysning, tilgjengelighet på vannposter og avfallsstasjoner og frekvens på strøing og snørydding. Ved rehabilitering prioriteres belysning av hovedferdselsårene på gravplassene.

- *Vi følger kommunens økonomiplan og legger til grunn en årlig økning på 1 million kroner pr år til drift av nye gravplasser og navnedde minnelunder.*

Inntektsbortfall ved fri grav til alle

Gravferdsplanen foreslår endring av avgiftspolitikken, ved at alle skal få fri grav, også når en gjenbruker en allerede festet grav til ny gravlegging. Beregninger viser et årlig inntektsbortfall de første 5 årene på 600.000 kroner pr år.

- *I tråd med Gravferdsplanen ber vi om at det bevilges 600 000 kroner årlig i 5 år til tiltaket «fri grav til alle» og at tilskuddet justeres i tråd med faktiske kostnader.*

Fossilfritt krematorium

Det har lenge vært et ønske å redusere CO₂-utslipp fra krematoriet i Møllendal.

Vi har nå utredet løsninger som vil gjøre det mulig å gå over fra olje til fossilfritt drivstoff (biodiesel) fra høsten 2023. Dette vil øke årlig drivstoffkostnad med ca. 170 000 kroner. Kremasjonsavgiften for utenbys kremasjoner vill øke med ca kr 70 pr kremasjon.

- *Vi søker om økt driftstilskudd på kr 170.000 i 2024 for å gjøre krematoriedriften fossilfri.*

Søknad om investeringsmidler

Bergen kommune yter rammetilskudd til «Kirker», «Middelalderkirker» og «Gravplasser». I tillegg gis det et årlig tilskudd til et spesifikt prosjekt, først kirke i Sædalen, så kirke på Haukås, og fra 2022 til rehabilitering av Johanneskirken.

Rammetilskuddene til «kirker» og «gravplasser» ble halvert i 2023. Dette gir betydelige utfordringer i forhold til planlagte prosjekter. Mange etterlengtede rehabiliteringsprosjekter vil måtte utsettes og vedlikeholdsetterslepet øke. Vi håper at et nytt byråd vil gi oss tilbake det tidligere nivået på rammetilskuddene. Alternativt vil det være behov for større tilskudd til enkeltprosjekter.

Eksempel på prosjekter som ikke kan gjennomføres innenfor eksisterende/halvert rammetilskudd:

Haukås kirke

Gjennom tidligere tilskudd og avsetninger har Haukås kirke et investeringsfond på 29,4 millioner kroner. I tillegg vil den lokale menighet stille opp med en egenandel på noen millioner kroner.

- *Økte generelle byggekostnader, samt krav kommet frem gjennom reguleringsprosessen, tilsier at vi vil trenge en ekstrabevilgning på 10 millioner kroner for å realisere kirkebygget.*

Sikringstiltak kirkebygg

For noen av kirkene våre (Johanneskirken, Biskopshavn, Nykirken og Arna kirke) er tilstanden på taket så dårlig at det er risiko for nedfall av takstein med tilhørende fare for liv og helse for forbi passerende.

- *Til risikoreduserende tiltak på kirkebygg bør det bevilges egne midler tilsvarende 5 millioner kroner pr år.*

Nybygg og nyanlegg

Gravplassplanen fastslår at bergenserne fortsatt skal kunne gravlegges i egen bydel, men det mangler gravplasser i Ytrebygda, og mange bydeler har ikke tilbud om gravlegging i navnet minnelund (NML).

- *Dersom innbyggere i Ytrebygda bydel skal få et tilbud om graver innenfor egen bydelen må det anlegges en ny gravplass på Søreide. Foreløpige anslag for å anlegge en gravplass med graver i NML og urnevegg på Søreide er 18 millioner kroner. Kjøp av tomt kommer i tillegg.*
- *For å møte etterspørselen etter urnegraver i alle bydeler bør det avsettes et årlig beløp til NML tilsvarende 2 millioner kroner.*

Loddefjord kapell som livssynsåpent seremonirom

STL Bergen ønsker at Loddefjord kapell gjenåpnes som livssynsåpent seremonirom. Dette krever rehabilitering og nødvendige tilpasninger

Rehabilitering og tilpasning har en foreløpig kostnadsramme på 6,5 millioner kroner

Krematorium

Antallet kremasjoner er nå så høyt at vi nærmer oss kapasitetsgrensen for hva krematoriet i Møllendal kan håndtere.

- Vi har satt i gang utredning for nytt krematorium, og det blir behov for investeringsmidler til dette fra og med 2027.

Økende vedlikeholds-/rehabiliteringsbehov

Vårt systematiske arbeid med tilstandsanalyser for både kirkebygg og gravplasser erstatter tidligere overslag med mer nøyaktig dokumenterte behov og kostnadsberegninger.

Tilstandsanalyser og rapporter viser et vedlikeholdsetterslep på kirkebyggene på anslagsvis 330 millioner kroner (105 på middelalderkirker, 100 på Johanneskirken og 125 på resterende kirker). For 4 kirker er det konstatert fare for liv og helse fordi stein kan løsne og kan falle ned på forbipasserende.

For gravplassene synliggjør tilstandsanalyser et gjennomsnittlig rehabiliteringsbehov på ca kr 450.000 pr dekar. Gravplassene dekker et samlet areal på over 600 dekar. Det er dermed grunn til å anta at samlet vedlikeholdsetterslep kan beløpe seg til mellom 250 og 300 millioner kroner.

For 2024 søker BKF om videreføring av investeringsrammen for 2023, justering av rammetilskudd til kirkebygg og gravplass tilbake til 2022-nivå og full kompensasjon for lønns- og prisvekst (alle tall i hele 1.000 kroner):

	Bevilget 2023	2024	2025	2026	2027
KIRKE					
Rammetilskudd	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
Rammetilskudd tilbake til 2022-nivå		13,5	13,5	13,5	13,5
ENØK-pakke	13,0				
Rammetilskudd rehabilitering Johanneskirken	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Sum rammetilskudd Kirke	38,1	38,6	38,6	38,6	38,6
MIDDELALDERKIRKER					
Rammetilskudd middelalderkirker	20,9	20,9	20,9	20,9	20,9
GRAVPLASSER, SEREMOINIROM OG KREMATORIUM					
Rammetilskudd	25,8	28,1	30,2	32,4	34,5
Rammetilskudd tilbake til 2022-nivå		28,1	30,2	32,4	34,5
ENØK-pakke	2,0				
Sum rammetilskudd Gravplasser, seremonirom og krematorium	27,8	56,2	60,4	64,8	69,0
Sum investeringsmidler	86,8	115,7	119,9	124,3	128,5

Rehabilitering kirkebygg, inkl. Johanneskirken (ikke fredede kirker / middelalderkirker)

Kirkebyggene som BKF drifter og forvalter med bevilgninger fra Bergen kommunen utgjør ca 65.000 kvm.

Tilstandsanalyser danner grunnlag for våre investeringsplaner. Når investeringsmidlene skal prioriteres tar vi hovedsakelig hensyn til følgende momenter:

- Myndighetskrav (HMS, elektrosikkerhet, brannvern mv)
- HMS (fare for liv og helse må om mulig unngås)
- Nødvendig rehabilitering i henhold til tilstandsanalyser
- Øvrig rehabiliteringsbehov
- En fast sum hvert år til universell tilrettelegging, ENØK-tiltak, oppgradering/utskifting av ventilasjonsanlegg og rehabilitering av kirkedører
- En fast sum til opprusting av kirkebygg i forbindelse med store jubileum (50/100 år)

BKF har etablert en kirkebyggkomite - et rådgivende organ som blant annet skal vurdere hvordan fremtidige investeringsprosjekter skal prioriteres.

Rammebevilgningene for investering er halvert, til 13,4 millioner kroner i året. Noe av dette hentes inn igjen gjennom ulike større og mindre øremerkede tilskudd (eksempelvis ENØK-tilskudd fra Bergen kommune (13 millioner kroner til kirke i 2023), tilskudd til brannsikring fra vårt forsikringsselskap (0,8 millioner kroner i 2023), tilskudd til LED-flomlys fra Kirkerådet (0,15 millioner kroner i 2023), tilskudd fra staten (2023-tilskudd ikke enda offentliggjort) m.m.) I tillegg til å være øremerkede tilskudd, er dette også penger som må brukes samme året, evt. året etter at de utlyses.

Det planlagte kirkebevaringsprogrammet (statlige midler administrert via Riksantikvaren) får trolig en oppstart i 2024, departementet jobber med utformingen av programmet.

Siden rammebevilgningen til investering er for små i forhold til det vi har behov for, mener vi det er viktig å benytte seg av mulighetene for å søke tilskudd andre steder når de dukker opp. Dette kan være med å dekke viktige behov, selv om vi da må revidere planer og budsjetter for å finne nødvendige egenandeler (egenandelene varierer fra 0-50%).

Kirkebyggavdelingen hadde et planlagt merforbruk i 2022, blant annet for å forsere ENØK-tiltak. Dette må hentes inn igjen i årene som følger. Slik planen legges frem nå, vil dette hentes inn igjen i løpet av 2023 og 2024.

I henhold til vedtak i fellesrådet settes det også av 1 millioner kroner til **ENØK-tiltak**, 1 million kroner til **rehabilitering av kirkeorgler** og 0,7 millioner kroner til **universell utforming** hvert år.

Vi setter også hvert år av 300 000 kroner til kirker som har 50 eller 100 års jubileum. Disse pengene brukes til nødvendige tiltak i samråd med menighetsrådet.

Andre prosjekter som kan nevnes:

Johanneskirken trenger en grundig rehabilitering. En historisk gjennomgang viser at det gjentatte ganger har vært gjort feil valg med hensyn til metoder for rehabilitering. Nå er det i tillegg til våre egne fagfolk leid inn ekstern ekspertise på ulike fagfelt.

Til høsten planlegges det et seminar der mange ulike problemstillinger vil bli lagt frem og drøftet, slik at de valgene som foretas blir grundig overveid og dokumentert. Oppstart av hovedarbeid i prosjektet forventes i 2024.

Søreide kirke har et klokketårn som er ustabil. Vi har fått beregninger og prosjektering av hvordan tårnet kan stabiliseres, og planlegger å få på plass alle godkjenninger i 2023, slik at prosjektet kan starte opp i 2024.

I **St. Markus kirke** har det lenge vært problem med dreneringen, noe som gjør at ikke alle rom i kirken kan brukes. Det var planlagt et dreneringsprosjekt i 2022, men detaljprosjekteringen viste at prosjektet ble langt dyrere enn planlagt. Derfor ble det utsatt. Nå er planen å gjennomføre prosjektet som prosjektert i 2024.

I **Sandvikskirken** er hele hovedtaket rehabilitert, mens taket på sakristiene gjenstår. Det er store utfordringer med lekkasjer inn i sakristiene og toalettene, arbeidet planlegges gjennomført i 2024. Menighetsrådet ønsker også at en fullfører arbeidet med utskifting av beskyttelsesglass utenfor glassmaleriene (er gjennomført i skipet, koret gjenstår) Hvorvidt dette kan finansieres innenfor avsatt budsjettsum, eller om dette må utsettes, gjenstår å se.

Kirketaket i **Biskopshavn kirke** (hovedtaket) har vært modent for rehabilitering i mange år – nå planlegges prosjektet gjennomført i 2025. Menighetsrådet vil muligens utvide menighetssalen samtidig som takprosjektet foregår.

Når det er kraftig vind fra uheldig vinkel, blåser det takstein fra **Nykirken** ned i Strandgaten. Hele taket her trenger ny takstein, der hver enkelt takstein må festes, i langt større grad enn det som er vanlig på andre tak som er mindre utsatt for vind. Prosjektet er planlagt til 2026, men kan måtte prioriteres tidligere. Vi har også et visst håp om statlig medfinansiering til prosjektet.

Menighetsrådet i Arna har i lengre tid påpekt behovet for å skifte taket på **Arna kirke**. Dette er planlagt utført i 2027.

Nye kirkebygg

Første spadetak på tomten for **ny kirke i Sædalen** ble tatt i april 2023. Kirken forventes ferdigstilt høsten 2024.

For **tilbygg til Birkeland kirke** planlegger vi oppstart av reguleringsplan i 2023. Vi har 3 utkast til tilbygg, og skal i samråd med kommunale myndigheter velge ett av dem som grunnlag for reguleringsplanen.

Dersom den foreslåtte reguleringsplanen for **Haukås** vedtas uten store endringer, vil vi kunne starte med planlegging i løpet av 2023. Det er imidlertid kommet innspill fra Statens vegvesen og fra fylkeskommunen som kan forpurre disse planene. Prosjektet trenger også ventelig noe mer finansiering enn det som er på plass til nå (se eget avsnitt side 14).

Rehabilitering middelalderkirker

Den største delen av midlene til middelalderkirker går til innvendig rehabilitering av **Korskirken**. Kirken ble stengt 01.02.23. Målet er å åpne kirken igjen senest 01.12.24. I mellomtiden skal hele kirken totalrenoveres innvendig. Samtidig med at det pågår rehabiliteringsarbeid i Korskirken, vil vi jobbe med planlegging av innvendig rehabilitering i **Domkirken**, samt rehabilitering av Domkirkegården. Oppstart der vil avhenge av tilgjengelige midler. Tidligst oppstart vil være i 2025, men trolig vil vi måtte bruke en del av 2025-budsjettet på Korskirke-rehabiliteringen, så Domkirke-rehabilitering vil mest sannsynlig starte januar 2026.

Noe midler går også til **Fana kirke**, som trenger ny drenering (oppstart planlegges når vi får statlig medfinansiering).

Gravplass

Redusert rammetilskudd på gravplass er krevende og vil bli det i årene som kommer. I første omgang reduserer det muligheten for å åpne nye navnete minnelunder, rehabilitering av både gravplasser og bygninger, herunder Solheim kapell og det vil ikke være mulig å bygge nytt krematorium innenfor rammen.

Hovedprioritering for bruk av det reduserte rammetilskuddet er å anlegge nye graver. Det løses ved **utvidelsen av Fyllingsdalen gravplass** og ved **rehabilitering av eksisterende gravarealer**. Rehabiliteringsprosjekt planlegges fortløpende. Noen prosjekter vil ikke gi nye graver, men sikrer at det ikke skjer utglidning eller erosjon som følge av press fra overflatevann eller ødelagte VA anlegg. Så langt det er praktisk og økonomisk mulig blir det tilrettelagt for universell utforming i alle prosjekt.

Gravplassbygg

For **Solheim kapell** må det gjennomføres en omfattende prosjektering og en mulighetsstudie for bruk av bygget til urnevegger (kolumbarium). Foreløpig kalkyle fra 2021 sier at det vil koste over 60 millioner å rehabilitere kapellet og anlegge urnehall. Dette er ikke mulig å få til innenfor eksisterende ramme i denne planperioden.

Rehabiliteringen av muren langs Fjøsangerveien er langt på vei utredet og en er i gang med detaljprosjekteringen. Bergen Vann har behov for utbedringer av vannledninger i grunnen og det er nå blitt et samarbeidsprosjekt. Det innebærer at en neppe får utbedret denne i 2023, men det har satt av midler på fond slik at det planlagte arbeidet kan gjennomføres.

Møllendal kapell har store bygningsmessige utfordringer. Det er ikke mulig å prioritere dette bygget før i 2026 og vi antar at det da vil vise seg at det er behov for større bevilgninger til bygget. Det avklares gjennom utredning på krematoriet som gjennomføres i 2023, samt at det trolig blir behov for ytterligere utredning av bygningsmassen, alt etter hvilken bruk bygget skal ha i fremtiden.

Tilstanden er kritisk for **driftsbygget på Møllendal gravplass**, det er valgt å rehabilitere dette i to omganger i løpet av perioden, tak og loft i første del av perioden og kjeller med garderober i 2025. Dersom mulig vil det bli satt opp solcelleanlegg på bygget.

Det er også behov for å rehabilitere **Loddefjord kapell**, samt et ønske fra STL Bergen om å åpne det til livssyns åpne gravferder. Det er ikke prioritert i perioden, men dersom det er politisk vilje til å åpne kapellet til ny bruk som livssyns åpent seremonirom er det nødvendig å bruke investeringsmidler på dette. Det er også behov for å rehabilitere og utvide driftsbygget på Solheim gravplass, men dette tiltaket er tatt ut av fireårsplanen.

Så langt det er økonomisk og praktisk mulig vil det ved rehabiliteringer legges inn universell utforming og ENØK-tiltak i gravplassbygg.

Nyanlegg / utvidelse av gravplasser

Rammebevilgningen på investering har gjort det mulig å utvide Fyllingsdalen gravplass. Den skal stå ferdig i 2024 og tilhørende urnevegg og navnet minnelund forventes å stå ferdig i 2025. Dette er den største oppgaven som løses i de nærmeste årene og helt nødvendig da det er få graver tilbake på eksisterende gravplass.

Utendørs urnevegg, der urner står i lukkede nisjer, er et helt nytt tiltak i Bergen. Det få slike i Norge, men de som bygges blir tatt i bruk av publikum. Vi ønsker å legge til rette for tilbud om denne nye formen for gravlegging for innbyggerne i Bergen.

Navnete minnelunder (NML)

Navnet minnelund er høyt prioritert. Målet er at det skal etableres minst en ny navnet minnelund med tilhørende graver pr år. I 2022 ble det anlagt navnet minnelund på Møllendal gravplass og en ny på Fana kirkegård.

Tilrettelegging av navnet minnelund på eksisterende gravplasser medfører også behov for forbedring av infrastruktur. Vi setter derfor av en større andel av rammetilskuddet til fremtidige navnete minnelunder. Planen var å anlegge minst en ny minnelund pr år. På grunn av nedtrekk i bevilgningen til investering må planene endres og det blir ikke åpnet nye i 2023 og 2024.

Rehabilitering gravplasser, masseutskifting og omregulering eksisterende areal
Gravplassene skal være en verdig ramme rundt gravferden og egnet til ro og ettertanke for brukerne. Gravplassene må stadig utbedres. Det er nødvendig for å kunne tilrettelegge for ny gravlegging innenfor eksisterende areal og av hensyn til sikkerhet for alle. Utbedringer innebærer masseutskifting av jord, omregulering av gravfelt, anlegg av tinstrom, rehabilitering av vann og avløp, omramming, murer, belysning, kulturminner mm.

Tilstandsanalyser utarbeides løpende og dokumenterer nødvendige tiltak og legger grunnlag for prioritering. Med nedtrekket blir det vanskelig å fortsette å styrke infrastrukturen, men etablering av nye graver og sikring av vann og avløp er prioritert.

Korskirkegården og Domkirkegården blir rehabilitert i middelalderprosjektene, men ellers er det kun Nykirkegården som er mulig å få med av de eldste gravplassene. Rehabilitering av gravplasser generelt, er med på å sikre viktige kulturminner.

Andre tiltak

Plan om universell utforming, minst en ny port hvert år og bevaringsplan for gravplassene i Bergen, muligheter for fossilfrie tjenester, kunst og designplan, plan for utvikling av grøntarealene og alternative gravleggingsformer er alle rammet av nedtrekk i budsjettet, selv om en del av dette arbeidet blir gjort i driften. Satsningen på geografisk informasjonssystem (GIS) og avfallspunkt blir prioritert. GIS er nødvendig for å drive mer effektivt og for å møte lovkrav på utforming av gravkart og avfallspunktene er viktige klimatiltak.